

Lieta C-339/23

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2023. gada 30. maijs

Iesniedzējtiesa:

Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich [Silēzijas Semjanoviču
rajona tiesa] (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 28. aprīlis

Prasītājs:

*Horyzont Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz
Inwestycyjny Zamknięty*

Atbildētāja:

LC

Pamatlietas priekšmets

Prasība samaksāt PLN 41 177,24 (aptuveni EUR 8761), kā arī nokavējuma procentus par patēriņa kredītu, ko atbildētāja LC nav atmaksājusi.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK 8. panta interpretācija.

Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pants.

Prejudiciālais jautājums

Vai Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK 8. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā

noteiktais kreditora pienākums pārbaudīt patērētāja (aizdevuma ņēmēja) kredītspēju ir līdzvērtīgs citiem minētajā direktīvā noteiktajiem pienākumiem (it īpaši informēšanas pienākumiem, kas paredzēti tās 10. pantā un nākamajos pantos), tādējādi, ka šīs direktīvas 23. pantā minētās sankcijas nevar būt atšķirīgas, proti, nevar paredzēt atšķirīgas tiesiskās sekas par katra no šiem pienākumiem neizpildi atsevišķi?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK: 8. panta 1. un 2. punkts un 23. pants.

Atbilstošās valsts tiesību normas

1964. gada 23. aprīļa *Kodeks cywilny* [Civilkodekss]: 58. panta 1., 2. un 3. punkts, 481. panta 1., 2., 2^{1.}, 2^{2.}, 2^{3.} un 2^{4.} punkts.

1964. gada 17. novembra *Kodeks postępowania cywilnego* [Civilprocesa kodekss]: 505^{4.} pants.

2011. gada 12. maija *Ustawa o kredycie konsumenckim* [Patēriņa kredīta likums]: 9. panta 1.–4. punkts, 30. panta 1. punkts, 31. panta 1. un 2. punkts, 32. un 33. pants, kā arī 45. panta 1.–5. punkts.

1997. gada 29. augusta *Ustawa prawo bankowe* [Banku likums]: 70. panta 1. un 2. punkts, 78a. pants.

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2017. gada 28. septembrī atbildētāja LC (patērētāja) noslēdza konsolidācijas kredītlīgumu ar *Nest Bank S.A.* Varšavā par summu 49 148,06 PLN (10 457 EUR).
- 2 Saskaņā ar kredītlīgumu atbildētāja apņēmas atmaksāt aizdevuma summu 60 vienādos ikmēneša maksājumos līdz 2022. gada 3. oktobrim, kā arī samaksāt tā saukto komisijas maksu par aizdevuma izsniegšanu 7323,06 PLN (aptuveni 1558 EUR) apmērā, un arī atmaksāt 8365 PLN (1779 EUR), kas ir līgumiskie procenti par kapitāla izmantošanu – 9,9 % gadā (ar mainīgo procentu likmi).
- 3 Daļa no atbildētājai piešķirtās kredīta summas bija paredzēta cita kredīta atmaksai. Atlikusī summa bija paredzēta patēriņam.
- 4 Kredītlīgumā paskaidrots: “Kopējā kredīta summa” ir 33 460 PLN; “Kopējā aizdevuma summa” ir 29 113,16 PLN; “Kopējā summa, kas jāmaksā” sasniedz

62 573,16 PLN. Patērētāja ikmēneša maksājums bija 1042 PLN (apmēram 221 EUR).

- 5 Līguma noslēgšanas brīdī atbildētāja bija pensionāre, turklāt viņa bija nodarbināta uz pusslodzi. Kredītlīgumā atbildētāja norādīja, ka viņas vidējie mēneša neto ienākumi ir 1755,62 PLN (aptuveni 373 EUR) un ka viņa atmaksāja vēl citu kredītu, kura summa bija 320 PLN (aptuveni 68 EUR).
- 6 Kredītlīgumā nav noteikts konkrēts kredīta atmaksas nodrošinājuma veids.
- 7 Saistībā ar kredītsaistību neizpildi kreditors cēla prasību par samaksu. Vēlāk to aizstāja prasītājs, kurš, pamatojoties uz prasījumu cesijas līgumu, ieguva prasībā norādīto prasījumu.
- 8 Pirmās instances tiesa prasību apmierināja pilnībā, izdodot maksājuma rīkojumu.
- 9 Atbildētāja ir iesniegusi iebildumus pret šo rīkojumu, lūdzot apturēt tā izpildi, lai maksājuma rīkojumā norādīto summu samaksātu pa daļām.
- 10 Tiesvedības gaitā atbildētāja atmaksāja kredīta daļu, kura kopējā summa bija 25 928 PLN (aptuveni 5516 EUR).

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 11 2020. gada 16. jūnija tiesas sēdē atbildētāja precizēja pamatus, apgalvojot, ka kreditors līguma noslēgšanas brīdī nebija novērtējis viņas kredībspēju. Turklāt tā izvirzīja arī citus pamatus par līguma noteikumu izvērtēšanu to negodīguma aspektā.
- 12 Prasītājs daļēji atsauca prasību attiecībā uz summām, ko atbildētāja atmaksāja tiesvedības laikā. Pārējā daļā prasītājs uztur prasību par pamatsummas un nokavējuma procentu samaksu.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 13 Ņemot vērā Direktīvas 2008/48 8. panta 1. punktu un šīs direktīvas 28. apsvērumu, kreditoram pirms kredītlīguma noslēgšanas ir pienākums novērtēt patērētāja kredībspēju, it īpaši pamatojoties uz patērētāja sniegto pietiekamo informāciju. Šis pienākums, kas izteikts arī Polijas Patēriņa kredīta likuma (turpmāk tekstā – “*u.k.k.*”) 9. pantā, veicina direktīvas vispārējo mērķu sasniegšanu, lai nodrošinātu, ka patērētājiem Savienībā tiek nodrošināts augsts un līdzvērtīgs interešu aizsardzības līmenis, kā arī atvieglo tāda patēriņa kredītu iekšējā tirgus izveidi, kas labi funkcionē.
- 14 Arī citi kreditoriem uzliktie pienākumi, it īpaši minētās direktīvas 5. un 10. pantā noteiktie informēšanas pienākumi, veicina šo mērķu sasniegšanu.

- 15 Ņemot vērā Tiesas judikatūru, gan aizdevuma ņēmēja kredībspējas novērtējumam, gan informēšanas pienākumiem pirms līguma noslēgšanas un līdz ar šo noslēgšanu ir būtiska nozīme patērētājam (skat. Tiesas spriedumus: 2019. gada 21. aprīlis, *Radlinger*, C-377/14, ECLI:EU:C:2016:283, 61. un 64. punkts; 2021. gada 10. jūnijs, *Ultimo Portofolio Investment (Luxembourg)*, C-303/20, ECLI:EU:C:2021:479, 29. punkts; 2020. gada 5. marts, *OPR-Finance s. r. o.*, C-679/18, ECLI:EU:C:2020:167, 21. punkts).
- 16 Kā izriet no savāktajiem pierādījumiem, banka nav izpildījusi pienākumu novērtēt kredībspēju. Savukārt iesniedzējtiesa uzskata, ka atbildētāja neatbilda kredīta saņemšanas nosacījumiem, jo tai nebija kredībspējas. Patērētājas kopējo ikmēneša ienākumu un kredīta iemaksu sloga salīdzinājums ļauj secināt, ka tad, ja viņa veiks ikmēneša iemaksas, tiks apdraudēta tās pamatvajadzību un eksistenciālo vajadzību nodrošināšana. Turklāt atbildētājas sliktais finansiālais stāvoklis nebija īslaicīgs.
- 17 Saskaņā ar Direktīvas 2008/48 23. pantu dalībvalstis pieņem noteikumus par sankcijām, kas piemērojamas par valsts noteikumu, kuri pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, pārkāpumiem, un veic visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu sankciju īstenošanu. Paredzētajām sankcijām ir jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām.
- 18 Īstenojot Direktīvu 2008/48, Polijas likumdevējs neieviesa atbilstošas sankcijas par pienākuma pārbaudīt kredībspēju neizpildi attiecībā uz patērētāju, kurš vēlas saņemt patēriņa kredītu. Proti, kā izriet no Tiesas sprieduma C-303/20, sankcijas par *Kodeks wykroczeń* [Administratīvo pārkāpumu kodeksa] 138.c pantā paredzēta pienākuma pārbaudīt patērētāja kredībspēju neizpildi nav pietiekamas. Šie trūkumi attiecas gan uz *u.k.k.*, gan uz Banku likumu (turpmāk tekstā – “*pr. b.*”).
- 19 Polijas civiltiesību sistēma paredz vairākus risinājumus, kas ļauj piemērot sankcijas par privāttiesību normu pārkāpumiem. Viens no šādiem risinājumiem ir *u.k.k.* 45. pants, kurā paredzēta tā sauktā bezmaksas kredīta sankcija citastarp par kreditora pienākumu informēt patērētāju neizpildi. Tomēr šī tiesību norma attiecas uz tajā precīzi uzskaitītajiem pārkāpumiem, kas neietver pienākuma pārbaudīt patērētāja kredībspēju neizpildi.
- 20 Līdz šim Polijas tiesu praksē dominēja viedoklis, ka kredībspējas pārbaudes pienākuma atbilstoši *u.k.k.* 9. pantam neizpilde nebija pamats nekādām tiesiskām sekām, kas ietekmētu līgumslēdzēju pušu līgumiskās attiecības. Tomēr, ņemot vērā Tiesas līdzšinējo judikatūru, šāds pieņēmums nav pieļaujams.
- 21 Tā kā *u.k.k.* 45. pantā nav skaidri minēta patērētāja kredībspējas pārbaudes pienākuma neizpilde, vispirms ir jāmeklē citi noteikumi, kas ļautu izskatīt lietu atbilstoši Direktīvā 2008/48 izvirzītajiem mērķiem. Šāda norma varētu būt *Kodeks cywilny* [Civilkodeksa] (turpmāk tekstā – “*k.c.*”) 58. pants, kas paredz visstingrāko sankciju, proti, tiesiskā darījuma spēkā neesamības sankciju. Iesniedzējtiesa

uzskata, ka šo noteikumu var piemērot arī saistībā ar to, ka nav izpildīts pienākums pārbaudīt, vai ir novērtēta patērētāja kredīspēja.

- 22 Lai gan sankciju sistēmas izvēle ir atstāta dalībvalstu ziņā, izvēlētajai sistēmai ir jānodrošina, ka tiek sasniegti iepriekš 13. punktā minētie Direktīvas 2008/48 vispārīgie mērķi.
- 23 Saistībā ar šo iesniedzējtiesa jautā: ja Direktīvas 2008/48 8. un 10. pantā paredzētie pienākumi tirgotājam, ar kuriem tiek īstenoti šie mērķi, ir uzskatāmi par līdzvērtīgiem, vai tas nozīmē, ka attiecīgās dalībvalsts piemērotās sankcijas, uz kurām ir atsauce Direktīvas 2008/48 23. pantā, var būt atšķirīgas par katru atsevišķu pārkāpumu.
- 24 Tā kā Tiesa sprieduma C-303/20 35. punktā ir norādījusi tiesas rīcības brīvības apjomu, piemērojot un it īpaši izvēloties konstatētā pienākuma neizpildes smagumam atbilstošu līdzekli, vai no tā ir jāsecina, ka šim līdzeklim ir jābūt līdzvērtīgam sankcijām, kas paredzētas par citu to pienākumu neizpildi, kuri izriet no Direktīvas 2008/48 īstenošanai pieņemtajiem noteikumiem?
- 25 Vai gadījumā, ja nav izpildīts Direktīvas 2008/48 8. pantā (*u.k.k.* 9. pantā vai *pr. b* 70. pantā) paredzētais pienākums, piemērotā sankcija var būt bargāka vai vieglāka nekā sankcija, kas paredzēta, piemēram, par minētās direktīvas 10. pantā paredzētā informēšanas pienākumu neizpildi? Vai rīcības brīvība, izvērtējot valsts tiesībās paredzētās sankcijas līdzvērtību, ir vienīgi valsts tiesību jautājums, vai arī tā izriet no pienākuma novērtēt, vai direktīvā paredzētie pienākumi ir līdzvērtīgi?
- 26 Iepriekš minētie jautājumi rodas šajā lietā. Gadījumā, ja tiek piemērota *k.c.* 58. pantā noteiktā sankcija, līgums zaudē spēku, un tādējādi visi tā noteikumi pārstāj pusēm būt saistoši. Turpretī *u.k.k.* 45. panta sankcija neizraisa spēkā neesamību, tomēr tā ļauj no patērētāja neiekasēt procentus un citas kredīta izmaksas.
- 27 Taču praksē ir vispārpieņemts, ka bezmaksas kredīta sankcija neietver sankcijas attiecībā uz nokavējuma procentiem par saistību izpildes nokavējumu. Tas nozīmē, ka *u.k.k.* 45. panta piemērošanas gadījumā nokavējuma procenti tiks noteikti, pamatojoties uz līgumu (un šajā gadījumā tie būs 24,50 % gadā), savukārt *k.c.* 58. panta sankcijas gadījumā nokavējuma procentu aprēķina stingrība izrietēs no likuma (tad procenti būs 12,25 % gadā).
- 28 Iesniedzējtiesa turklāt norāda, ka līdz šim Tiesas judikatūrā nav apšaubīta nevienas no šīm sankcijām efektivitāte, samērīgums vai preventīvā iedarbība saskaņā ar Direktīvas 2008/48 23. pantā noteiktajiem kritērijiem.
- 29 Tomēr ir jāuzsver, ka Tiesas pārbaudītie šo sankciju piemērošanas gadījumi attiecās uz dažādu dalībvalstu tiesību sistēmām, un tām šajā jomā ir autonomija. Tomēr, vai šāda sodu diferencēšana Direktīvas 2008/48 23. panta izpratnē ir uzskatāma par pieļaujamu saskaņā ar vienas valsts tiesībām situācijā, kad šajā

direktīvā paredzētie pienākumi ir uzskatāmi par līdzvērtīgiem, proti, ar līdzīgu pakāpi un tādiem pašiem mērķiem?

- 30 Lai nodrošinātu, ka sankcijas atbilst Direktīvas 2008/48 23. pantā noteiktajiem kritērijiem, iesniedzējtiesai ir jāņem vērā, ka pašreizējais tiesiskais regulējums nav ne pietiekami precīzs, ne skaidrs un ka vidusmēra patērētāja, kuram nav atbilstošu juridisko zināšanu, spēja to izvērtēt ir vismaz nepietiekama.
- 31 Vairāku sankciju līdzāspastāvēšana valstu tiesību aktos ne tikai padara neskaidru un neprecīzu juridisko pamatu, lai pierādītu no Savienības tiesībām izrietošās pilnvaras, tādējādi mazinot to efektivitāti (*effet utile*), bet arī, kas ir svarīgi, ievieš atšķirību atkarībā no tā, cik samērīga ir sankcija par tādu pienākumu neizpildi, kas izriet no viena Savienības tiesību akta, proti, no Direktīvas 2008/48.
- 32 Tiesas sniegtā atbilde ļaus iesniedzējtiesai noskaidrot, vai sankciju daudzveidība (iepriekš izskaidrotajā nozīmē) ir pieļaujama situācijā, kad nav izpildīti no Direktīvas 2008/48 izrietošie pienākumi. Minētā tiesa vēlas uzsvērt, ka jautājums ir nevis par to, kuru no valsts tiesību normām piemērot, bet gan par to, vai Savienības tiesību normas ir interpretējamas iepriekš izklāstītajā veidā, ja Tiesa to uzskatītu par pareizu.
- 33 Tiesa līdz šim nav izlēmusi problēmjautājumus, kas ir ietverti prejudiciālajā jautājumā. Atbildei uz šo jautājumu būs tieša nozīme šīs lietas atrisināšanā, t. i., lai novērtētu, kādas (ņemot vērā Direktīvas 2008/48 23. pantā noteiktos kritērijus) ir atbilstošās sekas tam, ka banka nav izpildījusi pienākumu novērtēt patērētāja kredītspēju, jo īpaši no efektivitātes novērtēšanas, sankciju samērīguma un to preventīvās iedarbības viedokļa.